

Paddenstoelen, gemarkeerde bomen en het nieuwe plantseizoen

Nieuwsbrief IVN Westerkwartier e.o.

Oktober 2026, Jaargang 7 nummer 7

Beste leden, donateurs en overige lezers

Het is weer herfst

Voordat je het weet, is de zomer weer voorbij en zitten we in de herfst. Hoewel, herfst? Begin oktober 21 graden! Heerlijk natuurlijk, maar de natuur raakt er wel van in de war. Ik hoorde vandaag, dat in midden Nederland kastanjabomen in bloei staan. En bij mijn huis is een specht druk bezig met lawaaiig hameren.

Gelukkig zijn er ook weer tekenen dat het echt herfst is: de bladeren kleuren (en vallen) en de paddenstoelen schieten uit de grond. De temperatuur gaat eindelijk dalen, maar met een jas aan is het heerlijk wandelen of fietsen; genoeg mogelijkheden in het Westerkwartier of daarbuiten

De eerste activiteiten zijn alweer geweest en verderop in deze nieuwsbrief en op onze website vind je wat er op stapel staat.

We hebben een zeer geslaagde dag voor nieuwe leden gehad met leuke presentaties van onze werkgroepen. Laura heeft daar een mooi verslag van gemaakt voor de nieuwsbrief.

Er zijn ook zorgen. We zijn de afgelopen maanden geconfronteerd met ziektes en ongemakken bij enkele van onze vrijwilligers. We hebben daarbij gemerkt, dat we als vereniging kwetsbaar zijn. Aanwas van mensen, die zich actief in willen zetten (ook als ze geen natuurkennis hebben) is dringend nodig. Dus als je zelf meer wilt gaan doen of als je iemand in je omgeving weet: neem contact op met een van ons. Uiteraard word je niet in het diepe gegooid; kennismaken en inwerken horen er bij.

Een voorbeeld: Herman de Meijer maakt trouw deze nieuwsbrief. Wie wil hem daarbij helpen? Geniet van dit mooie seizoen!

Ad van Alphen, voorzitter

Plant van de Maand

Ook dit jaar beëindigt de Plantenwerkgroep zijn veldseizoen met een tweetal bezoeken waarbij zwammen centraal staan.

Deze keer daarom, als afsluiting van het veldseizoen, weer een zwam als Plant van de Maand, de **Houtknotszwam**.

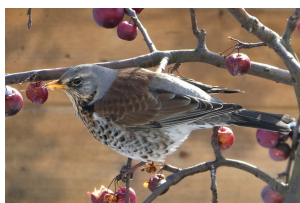
De Houtknotszwam (*Xylaria polymorpha*), in de volksmond ook wel dodemanshand of dodemansvingers genoemd, is een opvallende saprofytische schimmel uit de stam van de zakjeszwammen. Een saprofytische schimmel verkrijgt zijn voeding uit het opnemen van organische stoffen uit dode andere organismen. De Houtknotszwam heeft een rol in de afbraak van dood hout.

De foto van de getoonde Houtknotszwam is genomen aan de voet van een (gewone) Es, waarschijnlijk groeiend op een (maai)beschadiging. Sowieso vind je de houtknotszwam voornamelijk in loofbossen, vaak groeiend in groepjes op of nabij de basis van beschadigde of rottende loofbomen en op oude boomstronken. Nieuwe vruchtlichamen verschijnen doorgaans in de herfst. Hoe de Houtknotszwam aan zijn alternatieve naam **Dodemansvinger** of **Dodemanshand** komt is op de foto duidelijk te zien. Het vruchtlichaam lijkt op een knoestige vinger of hand die uit de grond of het hout steekt, met een donkerbruine tot zwarte, wrattige buitenkant. Ze kunnen wel 3 tot 8 cm. lang en 1 tot 3 cm. dik worden. Wil je wat meer achtergrond bij deze zwam, kijk dan eens op de website [Zwammen in Zuidhorn](#), een prachtige website die door twee leden van de Plantenwerkgroep wordt beheerd.

Een toevallige ontmoeting met een verslaggever/fotograaf van RTV Zulthe in het Joh. Smitpark in Zuidhorn leverde bijgaand [\(foto\)verslag](#) wat een goed beeld geeft van hoe de werkgroep te werk gaat. Ook hierin wordt bovengenoemde website, zeer terecht, nog even genoemd.

Wie telt mee met Sovon?

In 2026-2030 organiseert Sovon een landelijk project om de vogelpopulatie in Nederland opnieuw in kaart te brengen. Er zijn verschillende soorten tellingen; wintertellingen, tellingen van broedvogels en tellingen van maart t/m november. De tellingen zijn de basis voor de nieuwe vogelatlas. Door jaar rond te tellen ontstaat nog beter inzicht in de ontwikkeling van de vogelpopulatie in Nederland.

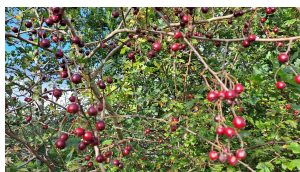
Op 1 december dit jaar starten de tellingen voor het winterseizoen.

Sovon zoekt mensen met gemiddelde tot goede vogelkennis die geïnteresseerd zijn om mee te tellen. Op de website van Sovon is meer informatie te vinden over de nieuwe vogelatlas en de verschillende soorten tellingen: www.sovon.nl/vogelatlas

Sovon is bij voldoende belangstelling bereid om bijvoorbeeld op een avond uitleg te geven over het project en vragen te beantwoorden. Zij hopen dat er enthousiaste vogelaars zijn die het leuk vinden om mee te werken aan de atlas.

Bij vragen of bijvoorbeeld een verzoek om contact kun je mailen met: ADCGroningen@sovon.nl

Gratis natuurscursussen

Veel mensen weten niet dat je bij IVN online cursussen (e-learning) kunt volgen: in je eigen huis, in je eigen tijd, wanneer het jou uitkomt. Ook cursussen, die gericht zijn op kinderen. De meeste van die cursussen zijn gratis! Je vindt het aanbod op de website www.ivn.nl (ga dus niet naar onze eigen website), kies daar "Leren over de natuur" en dan "Online cursussen" of volg deze link [Online cursussen -](#)

[IVN](#)

Je komt dan bij 35 cursussen met natuur-inhoud. Verreweg de meeste zijn gratis. Voorbeelden: paddenstoelen, moestuinieren, wilde planten, tuinaanleg, vogels, landschap, bodemdierjes. Je ziet: voor elk wat wils. En allemaal gericht op mensen met interesse in de natuur, nog zonder diepgaande kennis, maar wél met interesse hier meer over willen weten.

Ook op www.leerjegroen.nl staan veel e-learning modules met weinig tekst, veel beeldmateriaal en vragen voor de al iets gevorderden. Bijvoorbeeld over de ordening van het planten- en dierenrijk, het ontstaan van het Nederlandse landschap, biodiversiteit op het erf, basiscursus voegeologie, inleiding excursietechnieken, bijen, uilen, weidevogels, natuurinclusieve

landbouw, veilig werken, stikstof en natuur en nog veel meer.

Een mooie invulling van de donkere dagen!

Het plantseizoen begint, wie helpt?

Al eerder werd in deze nieuwsbrief aandacht besteed aan de initiatieven van MeerBomenNu en Hoopheggen. Groene handen maken licht werk!

In de landelijke campagne van MeerBomenNu worden zaailingen – jonge boompjes en struiken – uit de grond gehaald op plekken waar deze ongewenst of kansarm zijn. De zaailingen vinden achtereenvolgens via zogenaamde 'Bomenhubs' weer nieuwe eigenaren, bijvoorbeeld boeren die hun erf willen vergroenen, particulieren die wat extra plantmateriaal voor de tuin willen of voedselbossen in ontwikkeling.

Bij al hun activiteiten kunnen ze wel wat hulp gebruiken, want vele handen maken licht werk.

Dus... heb je een terrein waar geoogst kan worden, bijvoorbeeld een erf, een tuin, of een eigen bos- of weidegebied? Wil je een keer meehelpen met oogsten, kijk dan op www.meerbomen.nu wanneer ze waar aan de slag gaan. Ook kan je jezelf aanmelden voor een van de uitdeelmomenten in de regio.

Zo ook, maar op een iets andere manier, vraagt Stichting Hoopheggen om hulp. Hun missie: zoveel mogelijk heggen planten en daarmee de biodiversiteit en het landschap in één generatie verbeteren. En zoveel mogelijk mensen verbinden met de natuur en met elkaar!

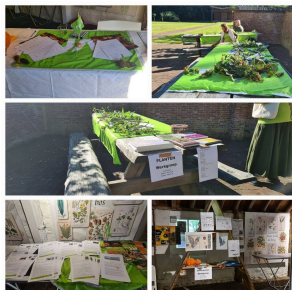
Met doen plantten ze al 100 kilometer heg, singel en houtwal. Ondertussen sloten al zo'n 5.000 planters/vrijwilligers aan. En dat is de meest waardevolle bijvangst: de samenkomst van mensen uit verschillende bubbles. Een plantdag maakt ontmoetingen en gesprekken mogelijk die mensen dichterbij elkaar brengen. De heg verbindt!

Wil je helpen, wil je weten of er bij jou in de buurt ook een plantdag gepland staat, kijk dan op hoopheggen.nl

Wellicht nu nog utopie, maar stel je eens voor: 800 km. haag in één lint dwars door Nederland.

Wat was

Presentatie IVN Westerkwartier aan haar nieuwe leden
op vrijdag 25 september bij de Coendersborgh te Nuis.

Meer dan de helft van de 47 na 1 mei 2024 ingeschreven nieuwe leden bij IVN Westerkwartier e.o. was ingegaan op de uitnodiging om kennis te komen maken met onze IVN-afdeling. De bezoekers werden allen hartelijk welkom geheten door voorzitter Ad, waarna Diana uitleg gaf over de activiteiten die te zien en te beleven waren. Die waren verdeeld over de diverse ruimten van de borg. De werkgroepen actief op het gebied van planten, natuurfotografie, vleermuizen, eten uit de natuur, microscopie, vogels en wat minder specifiek de

natuurwerkgroep gaven elk een korte presentatie. Zo was er voor elk wat wils.

Er was ook gelegenheid voor het bakken van pannenkoeken met wilde kruiden erin, alsmede het klaarmaken van gevulde eieren en pesto. De gebruikte kruiden waren o.a. weegbree, hondsdrif en paardenbloemblad. Verder kon men zijn plantenkennis testen aan de hand van een 40-tal planten, voornamelijk inheems. De kleine Matz, het enige kind dat op bezoek was, maakte een mooi schilderijtje van opgeplakte plantjes, dat hij mee naar huis mocht nemen. De natuurfotografie en het gebruik van microscopen kwamen aan

bod. Wat later kon men aan een proeverij deelnemen, van ter plekke klaargemaakte hapjes, compleet met kruidenwater, waar graag gebruik van werd gemaakt.

De belangstelling was groot en men kreeg een goede indruk van (een deel van) de activiteiten van IVN en in het bijzonder van IVN Westerkwartier e.o..

Hoewel daar niet de nadruk op werd gelegd, kunnen alle werkgroepen nieuwe vrijwilligers goed gebruiken en men wordt van harte uitgenodigd zich hiervoor aan te melden.

Tekst: Laura Gall

Foto's: Jannie Reinders & Conny Sportel

Over het bleszen van bomen

Wie in deze tijd van het jaar door de bossen loopt komt ze

weer tegen; bomen gemerkt met rode kruizen, stippen of andere tekens en symbolen in velerlei kleuren. Bij veel bosbezoekers is dan de primaire reactie: "Nee hé, moet die nou ook weer omgezaagd."

Gelukkig ligt het wat genuanceerder en betekent lang niet elke markering dat een boom wordt weggehaald.

Het aanbrengen van een markering op de boom noemen we 'blessen'.

De tekens vertellen de uitvoerder precies wat de beheerder graag gedaan wil hebben in het bos. Blessen kan op verschillende manieren, tegenwoordig is een verfmarkering op de stam de meest gangbare.

Dat is ook de manier waarop de Bosgroepen en de meeste andere terrein beherende organisaties blessen. De verfmarkering is namelijk het beste te zien voor de uitvoerder. Bovendien werkt het sneller en kan het werken met een blesmes fysiek zwaar zijn, zeker bij boomsoorten met een dikke schors. Het teken op de stam vertelt precies wat er moet

gebeuren en is daarmee feitelijk de vertaling van het bosbeheer naar concrete beheerwerkzaamheden. De strepen, stippen, kruizen en kleuren hebben allemaal een eigen betekenis. Deze zijn vooraf doorgesproken met de uitvoerder, zodat deze precies weet wat er moet gebeuren. De communicatie tussen blesser en uitvoerder is heel belangrijk, want niet iedereen gebruikt dezelfde tekens.

Markering	Betekenis
	Te oogsten boom
	Te behouden boom (toekomstboom)
	QD boom/ kwaliteitsboom
	Habitatboom
	Vellen en laten liggen
	Te ringen boom
	Midden dunningspad
	Zijkant dunningspad
	Geen machines voorbij dit punt (einde dunningspad)

Bovenstaand een overzicht van verschillende blestekens (met betekenis) die men veel gebruikt (Bron: Bosgroepen)

Het blessen van bomen dient ertoe om samen met de eigenaar te komen tot een vaak multifunctioneel doel waarbij natuur, houtproductie en bosbeleving allemaal belangrijk zijn. Het vraagt zorgvuldig doordachte beheerkeuzes om ze alle drie tot hun recht te laten komen. Dit kan bijvoorbeeld door waardevolle, markante bomen aan te merken als bomen die de complete levenscyclus gaan doorlopen; inclusief de aftakelingsfase dus.

Deze bomen worden nooit gekapt en worden aangewezen als zogenaamde habitatbomen of krijgen een plek in een OAD-netwerk. OAD staat daarbij voor oude, aftakelende en dode

bomen. Ze zijn van onschatbare waarde voor de biodiversiteit en de toekomst van het bos. Daarnaast hebben we bomen die de ruimte krijgen om zich optimaal te ontwikkelen om uiteindelijk geoogst te worden en een duurzame bestemming te krijgen. Dat noemen we toekomstbomen. Hun kwaliteitshout is zeer geschikt voor een duurzame toepassing, zoals een meubelstuk of een houten vloer, waarmee een langdurige

opslag van de CO₂ gewaarborgd is. Tenslotte zijn er soorten die een ondersteunende, maar eveneens cruciale rol in het bos hebben. Deze dragen met hun rijke strooisel bijvoorbeeld actief bij aan een gezonde bosbodem. Voorbeelden zijn de hazelaar, de winterlinde en de veldesdoorn. Ook voor deze soorten kan een blesser het lichtklimaat, en daarmee de ontwikkelingsmogelijkheden, verbeteren met de bleskeuzes die hij of zij, in afstemming met de eigenaar, maakt.

Wie wat meer over bleszen en de gedachten daarachter wil lezen kan veel informatie vinden in dit al wat oudere artikel uit [Nature Today](#).

---

letje van Nie (column)

Knotsgekke namen

Dag beste IVN-ers, het is al weer tijd om van me te laten horen. Inmiddels is het “voorzichtig” herfst geworden. Er is veel te zien en te ruiken in de natuur. Ik verdiepte me maar eens in de namen van planten en dieren: ongewone namen.

Ik wil jullie deze opgedane kennis niet onthouden. Zit je goed? Hier gaat ie!

Als ik vraag aan een IVN- lid: “wat is een rietvink?” dan krijg ik - denk ik – vaak het goede antwoord. Een rietvink is namelijk een vlinder en niet een leuk zingend vogeltje in het riet, wat overigens wel één van de waardplanten is voor deze bruine nachtvlinder.

Een mierenleeuw, de kale jonker en misschien de stekende wolfsklauw zullen jullie ook wel kennen. Maar dan: de bruine zeevinger (een mosdier), de kromhals (een plant) en een oesterdief, geen vogel maar een alg!

Het wordt nu al gekker: wel eens gehoord van de **knotskronkel**? Het is een van de vele miljoenpoten die een vrij onzichtbaar bestaan leiden. En om vrolijk af te sluiten?

Het **gezellig knotsje** is een schimmel die leeft op gevallen takjes en stammetjes die al een tijdje op de bodem liggen. Het ziet eruit als een soort witte vingertjes, soms een hartje!

Natuurgroet van letje van Nie

Activiteitenoverzicht

Als laatste in deze Nieuwsbrief kort aandacht voor onze activiteiten in de komende periode. Wekelijks zijn er wandelingen op dinsdag- en woensdagochtend van 9.30 - ca. 11.30 uur.

De drie besloten werkgroepen, t.w. de Plantenwerkgroep (*Pwg*), de Vogelwerkgroep (*Vwg*) en de Werkgroep Natuurfotografie (*Wnf*) stellen dit jaar een deel van hun activiteiten open voor een beperkt aantal externe deelnemers (altijd met opgave vooraf !)

Daar waar van toepassing wordt de betrokken werkgroep genoemd, incl. het maximum aantal externe deelnemers. Bij overige activiteiten staat indien van toepassing het maximum aantal deelnemers eveneens vermeld.

16 okt.	14.00 uur	Microscopiemiddag	Oldehove
17 okt.	13.30 uur	Paddenstoelen-macrofotografie	Haulerwijk (<i>Wnf 10 st.</i>)
24 okt.	??	Nacht van de Nacht	Lokaal en landelijk
25 okt.	14.30 uur	Op zoek naar de goudplevier	Ezumakeeg (<i>Vwg 15 st.</i>)
5 nov.	20.00 uur	Lezing "Het dal van de Oude Riet, een verdwenen zeearm rond Noord- en Zuidhorn"	Zuidhorn
		Org.: Hist. Kring Zuidhorn & Stg. Beekdal Oude Riet	
14 nov.	13.30 uur	Regionale microscopiedag	Grootegast

De meest actuele informatie over onze activiteiten kunt u altijd uitgebreid terugvinden op onze website. Zie hiervoor: [Activiteiten IVN Westerkwartier e.o.](#) en [Nieuws](#)

Doorkijkje in het Westerkwartierse coulissenlandschap

Redactie en foto's, tenzij anders vermeld, Herman de Meijer

[Zie hier voor eerdere Nieuwsbrieven.](#)

Facebook

Website

Facebook

Website

Deze e-mail is verstuurd aan [{{email}}](#). • Als u geen nieuwsbrief meer wilt ontvangen, kunt u zich [hier afmelden](#). • U kunt ook uw [gegevens inzien en wijzigen](#). • Voor een goede ontvangst voegt u ivn-westerkwartier-eo@send.laposta.email toe aan uw adresboek.

